

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤติ และให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้เริ่มขึ้นที่ละน้อยค่อยเป็นค่อยไป นับตั้งแต่การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในปี พ.ศ. 2398 เป็นต้นมา และในระยะเวลา 50 กว่าปีที่ผ่านมานับตั้งแต่ประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศก็ได้เร่งความเร็วในการเปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นรวดเร็วมาก อันเนื่องมาจากการเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่คนส่วนใหญ่คาดไม่ถึงและยังมิได้เตรียมความพร้อมในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ดังกล่าว จึงถือว่าเป็นวิกฤติเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดและส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมจนเป็นเหตุให้สังคมไทยมีความพยายามที่จะต้องแสวงหาแนวทางเลือกอื่นที่น่าจะเหมาะสมกว่าแนวทางที่ใช้มาแล้วในอดีต เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศอย่างเร่งด่วน โดยแนวความคิดหนึ่งที่เกิดขึ้นและได้จุดประกายความหวังที่เป็นไปได้แก่สังคมไทยในขณะนั้นก็คือ พระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานไว้ในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” นั่นเอง

ตลอดเวลา 50 ปีของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เรามุ่งเน้นแต่การที่จะเพิ่มอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาโดยตลอด แม้กระทั่งเมื่อประเทศได้ประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจ นโยบายของภาครัฐที่ใช้แก้วิกฤติที่เกิดขึ้นก็ยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม โดยการยอมรับคำแนะนำจาก IMF ดังนั้นเมื่อมีกระแสสังคมในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เกิดขึ้น ความสับสน ความเข้าใจที่ไขว่เขว และความไม่

แน่ชัด ในเรื่องนี้ จึงปรากฏขึ้นกับผู้คนในสังคม จนทำให้เกิดความต้องการที่จะแสวงหาคำตอบในเรื่องดังกล่าว เช่น ในเรื่องของความพอเพียง จะมีตัวชี้วัดอะไรที่จะบอกได้ว่าจุดของความพอเพียงอยู่ตรงไหน และนำมาใช้อย่างไรจึงจะถูกต้องและเหมาะสม ความพอเพียงจะทำให้การพัฒนาต้องหยุดชะงักลงหรือไม่ ความพอเพียงกับความต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันหรือไม่ เป็นต้น

แนวความคิดเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นช่องทางเลือกอีกช่องทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เป็นแนวคิดที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน แต่ขอบเขตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ค่อนข้างไม่ได้รับการเผยแพร่สู่การรับรู้ของชุมชนมากมายนัก เราจะพบกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทนี้ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในโครงการขององค์กรพัฒนาเอกชน และใช้ในวิถีการต่อสู้ของ “ชาวบ้าน” กลุ่มหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น แนวความคิดในเรื่องนี้เพิ่งได้รับความสนใจจากสังคมจนเกิดเป็น “กระแส” ก็เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤติ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัสเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” อันเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งสร้างทางเลือกให้แก่คนหนุ่มมากของสังคมไทย เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ดังนี้

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน หมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง...ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเองสำหรับครอบครัว อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความเพียงพอพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก... การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการ และอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนไทยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด...”

(พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดาฯ พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่พฤหัสบดี ที่ 4 ธันวาคม 2540)

สถานการณ์ความมั่นคงในภาพรวมของโลกที่มีผลกระทบต่อทุกชาติในโลก โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งทำให้ประเทศต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีผู้นำในการแสวงหา ยุทธศาสตร์หรือแนวทางการสร้างความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความมั่นคง ของมนุษย์ขึ้นมาเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมืองและการทหาร ซึ่งกำลังประสบกับวิกฤติจากการล่มสลายทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ สรุปได้ ดังนี้ (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 1-5)

1. สถานการณ์โลก จากแนวความคิดการจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ที่มีสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกเป็นแกนนำ และผลแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ คือ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้คนทั้งโลกติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้พร้อมกันทั่วทุกมุมโลก ได้ส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหารในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นอย่างมาก เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งการพยายามครอบงำทางเศรษฐกิจและแสวงประโยชน์อื่น ๆ จากประเทศที่กำลังพัฒนา โดยใช้กระแสสิทธิและเสรีภาพ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การค้าเสรี และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นผลทำให้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำรงอยู่และการพัฒนาของทัพ ได้แก่ (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 1-2)

1) ความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจกับกลุ่มก่อการร้าย นับตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน 2544 เป็นต้นมา ความขัดแย้งดังกล่าวได้ส่งผลให้การเมืองระดับโลกเกิดการแบ่งฝ่ายที่ชัดเจนขึ้นจนเห็นได้ชัด ทั้งกลุ่มอุดมการณ์ทางการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ ทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ซึ่งปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงภัยคุกคามและความเสียหายที่เกิดจากการก่อการร้าย ทั้งทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ โดยได้หันมาเพิ่มความร่วมมือเพื่อต่อต้านขบวนการก่อการร้ายมากขึ้นกว่าเดิม

2) ความขัดแย้งของประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ยังคงมีกรณีความขัดแย้งในพื้นที่ต่าง ๆ ของภูมิภาค อาทิ ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ทับซ้อน ซึ่งในอนาคตอาจเกิดความรุนแรงขึ้นได้ ความขัดแย้งระหว่างอินเดียและปากีสถานซึ่งทั้งสองประเทศต่างก็มีอาวุธนิวเคลียร์อยู่ในความครอบครองน่าจะยังคงมีความขัดแย้งกันต่อไป ความขัดแย้งระหว่างจีนและไต้หวันที่ต้องการประกาศเอกราชก็อาจขยายตัวจนเกิดสงครามขึ้นได้ในอนาคต และปัญหาคาบสมุทรเกาหลี ซึ่งการเจรจายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เป็นต้น

2. สถานการณ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) มีการพัฒนาความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่องทั้งกรอบทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะการร่วมลงนามในกฎบัตรอาเซียน

ในการประชุมผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 13 ณ ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 2-3) ทำให้กระบวนการรวมกลุ่มของอาเซียน มีสถานะความเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีพื้นฐานทางกฎหมายรองรับ และมีพันธะสัญญาต่อกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามปัญหาของอาเซียนมีความหลากหลายและแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ซึ่งล้วนเป็นปัญหาที่ยังรากลึกและสะสมจากปัญหาภายในประเทศของแต่ละประเทศมาเป็นเวลานาน ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ระบบการปกครอง เศรษฐกิจ และสภาพการดำรงชีวิต ในขณะเดียวกัน อาเซียนยังต้องเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นปัญหาข้ามชาติที่ทวีความรุนแรง และต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมในระดับภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหา อาเซียนจึงให้ความสำคัญมากขึ้นกับการส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่ ความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายสากล อาชญากรรมข้ามชาติ การป้องกันภัยจากโจรสลัดในช่องแคบมะละกาการจัดการภัยพิบัติ การป้องกันโรคระบาดและการจัดทำเขตการค้าเสรี เป็นต้น

3. สถานการณ์ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ในทศวรรษที่ผ่านมาสถานการณ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้พัฒนาสู่ทิศทางการมีความร่วมมือที่ดีต่อกัน เพราะต่างเห็นความสำคัญของความร่วมมือเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาที่แตกต่างกัน และเพิ่มพูนอำนาจการแข่งขันไปด้วยกัน จึงได้มีความพยายามที่จะสร้างกรอบความร่วมมือในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้เกิดความเข้าใจและไว้วางใจนั้น มีโครงการความร่วมมือด้านความมั่นคง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนทั้งในระดับรัฐบาลและประชาชน ด้วยการแก้ไขปัญหาที่เผชิญร่วมกันเป็นตัวตั้ง และช่วยเหลือกันในการร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหา การเรียนรู้ซึ่งพากันโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยยึดโยง เพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อกัน สำหรับด้านพลังงาน การท่องเที่ยวและการคมนาคม ได้มีการสร้างความร่วมมือและพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาค เพื่อใช้เป็นเส้นทางติดต่อแลกเปลี่ยนด้านสินค้าและบริการ และการเดินทางข้ามแดนที่มีการผ่อนคลายให้มีความสะดวกมากขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ยึดหลักการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิดและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยังคงมีอยู่ เช่น การปักปันเขตแดน ยาเสพติดตามแนวชายแดน การประมงข้ามเขต และผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ให้เกิดผลในการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

4. สถานการณ์ภายในประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบจากแนวความคิดการจักระเบียบโลกใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการรุกรานทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมทำให้คนไทย

บางส่วนเกิดค่านิยมที่ผิด เช่น มีค่านิยมทางวัตถุนิยมจนลืมรากฐานที่ดำรงของตนเองและสังคมไทย ชาตินิยมทางการเงิน มีนิสัยสุรุ่ยสุร่าย มีหนี้สินมากเกินไป ละทิ้งวัฒนธรรมของชาติ ละเลยคุณธรรม และจริยธรรม กล้าทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรมเพื่อประโยชน์ของตน มีการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น มีการใช้อำนาจหน้าที่แสวงประโยชน์ส่วนตน การบังคับใช้กฎหมายหย่อนยานและมีการเลือกปฏิบัติส่งผลให้สำนึกในความรักชาติลดลงเกิดสภาพหย่อนยานของอำนาจรัฐและภูมิคุ้มกันของสังคมไทยต่ำลง นอกจากนี้ ปัญหาการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ตลอดจนปัญหาที่เป็นเรื่องสืบเนื่องจากอดีต อาทิ ปัญหายาเสพติด และปัญหาแรงงานต่างด้าวยังเป็นภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ทั้งยังจะต้องเผชิญกับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคระบาดที่รุนแรง ซึ่งทำให้มีการใช้กำลังทหารนอกเหนือจากภารกิจหลักเพิ่มมากขึ้น

5. สถานการณ์ภายในกองทัพ จากการที่สถานการณ์ภายนอกมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการทหารอยู่ตลอดเวลา ทำให้กองทัพต้องตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้เกิดปัจจัยเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ โดยต้องพร้อมที่จะปฏิบัติการรักษามลประโยชน์ของชาติ แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการต่อการพัฒนาขีดความสามารถกองทัพ ได้แก่ (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 3-4)

1) ด้านงบประมาณ มีตัวแปรสองประการที่เป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนากองทัพ ตัวแปรประการแรก คือ จำนวนงบประมาณที่ได้รับแต่ละปีมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจีดีพีของประเทศ และเทียบกับมาตรฐานงบประมาณด้านการป้องกันประเทศของประเทศอาเซียนชั้นนำอื่น ๆ ตัวแปรประการที่สอง คือ ค่าใช้จ่ายประจำมีปริมาณสูงถึงประมาณร้อยละ 70 (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 4) ทำให้งบประมาณสำหรับนำไปพัฒนากองทัพในแต่ละปีไม่เพียงพอ ซึ่งหากจะให้การพัฒนากองทัพเกิดผลเร็วขึ้น จะต้องหาทางแก้ไขสัดส่วนของงบประมาณระหว่างค่าใช้จ่ายประจำกับค่าใช้จ่ายในการพัฒนากองทัพให้เหมาะสมกว่าปัจจุบัน ซึ่งมีหนทางแก้ไขอยู่ 2 วิธี คือ การเพิ่มงบประมาณให้มากขึ้น และการลดค่าใช้จ่ายประจำลง

2) การพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกองทัพยังคงต้องพึ่งพาเทคโนโลยีการป้องกันประเทศจากมิตรประเทศ ทำให้ใช้งบประมาณมากแต่ยังมีความขาดแคลน และล้าสมัย ไม่อาจสนองตอบความต้องการของกองทัพได้ ซึ่งวิถีทางดังกล่าวนี้ หากไม่พยายามกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในวันใดวันหนึ่งข้างหน้าแล้ว ประเทศไทยก็จะมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา เพราะการจัดความเสี่ยงด้วยการรับความช่วยเหลือจากมิตรประเทศหรือการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากต่างประเทศนั้น เป็นการพึ่งพาผู้อื่น ขาดการวางรากฐานของการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นการหันกลับไปมองสิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และพัฒนาขึ้นมาให้สนองตอบความต้องการของเหล่าทัพให้ได้บ้างแล้ว ก็จะเป็นการจัด

ปัจจัยเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศบางส่วนลงได้ นอกจากนี้ ยังควรพัฒนากิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่และจำเป็นแก่การป้องกันประเทศโดยตรง เช่น การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ ระบบกำลังสำรอง และการระดมสรรพกำลังเพื่อความต่อเนื่องในการรบ เป็นต้น

6. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ภาวะโลกไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการทหารจากรูปแบบเดิมไปสู่การจัดหน่วยที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ด้วยการมีเทคโนโลยีสูง มีความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่มีอำนาจการยิงสูง มีระบบป้องกันที่มีประสิทธิภาพ มีเทคโนโลยีที่สามารถแจ้งเตือนการล้ำแดนในระยะไกลที่ทำให้มีเวลาเพียงพอสำหรับการใช้กองกำลังเข้าแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์การปฏิบัติการเชิงรุกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้ส่งแรงผลักดันต่อการพัฒนาขีดความสามารถกองทัพเป็นอย่างมาก (บุญรอด สมทัศน์, 2550, หน้า 4-5) เนื่องจากทุกประเทศต่างใช้เทคโนโลยีมาพัฒนาขีดความสามารถกองทัพของตนให้สูงขึ้น ดังนั้นกองทัพไทยจึงต้องปรับตัวให้พร้อมเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

ดังนั้น กระทรวงกลาโหมจึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างและการบริหารจัดการ โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อพัฒนากองทัพให้มีขีดความสามารถที่หลากหลาย พึ่งพาตนเองได้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกประเภททุกสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมุ่งหวังให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีการดำรงชีพและการปฏิบัติตนของคนไทย เพื่อเสริมรากฐานของชีวิตให้มีความมั่นคงภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลก โดยใช้การพัฒนาคน โดยการเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่กำลังพลและครอบครัวทุกระดับให้นำไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและการพัฒนาตนเองให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี มีทั้งความรู้และมีคุณธรรม ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ สำนึกในส่วนรวม เสียสละ และกล้าหาญ รวมทั้งการพัฒนากองทัพ โดยพัฒนาให้กองทัพมีความเข้มแข็ง เป็นกองทัพแห่งทหารอาชีพ มีความพร้อมรบและรบได้จริงเป็นหลักประกันอธิปไตยของชาติได้อย่างมั่นคงยั่งยืนบนหลักของการประหยัดและการพึ่งพาตนเอง

จากการวิจัยเชิงสำรวจของทีมข่าวเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ ร่วมกับศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ภายใต้การสนับสนุนของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เรื่อง “ทัศนคติของประชาชนต่อเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชน 18 จังหวัด” ซึ่งกระทำขึ้นระหว่างวันที่ 3-15 มกราคม 2550 โดยสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,073 คน จาก 18 จังหวัดทั่วประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

นนทบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง เชียงใหม่ กำแพงเพชร แพร่ นครราชสีมา ร้อยเอ็ด นครพนม นครศรีธรรมราช ตรัง กระบี่ ชลบุรี ระยอง และปราจีนบุรี (ทีมเศรษฐกิจหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2550, หน้า 8) พบว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้ของครัวเรือนไม่ถึง 20,000 บาทต่อเดือน และมีผู้ที่มีรายได้ในแต่ละเดือนไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้สินอยู่ถึง 18.0% รวมทั้งมีคนไทยเพียง 19.9% เท่านั้นที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาควบคุมการใช้จ่ายของตน นอกจากนั้น ยังพบอีกว่า คนไทยยังมีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ถ่องแท้ และไม่เท่าเทียมกัน แม้ว่าจะอยู่ในชุมชนเดียวกันก็ตาม ซึ่งจะทำให้การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นที่หนึ่ง (คือ การประยุกต์ใช้กับระดับบุคคล) ไปสู่ขั้นที่สอง (คือ การประยุกต์ใช้กับระดับชุมชน) ยากที่จะบรรลุประสิทธิภาพ ในการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนได้ หากมิได้มีการศึกษาให้เข้าใจอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อเป็นการสนองพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในฐานะองค์จอมทัพไทย ที่ทรงมุ่งหวังให้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีการดำรงชีพและการปฏิบัติตนของคนไทย เพื่อเสริมรากฐานของชีวิตให้มีความมั่นคงภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลก กระทั่งวงกลาใหม่จึงจำเป็นต้องมีผู้นำทางทหารซึ่งนอกจากจะเป็นผู้นำในการปรับปรุงโครงสร้าง และการบริหารจัดการภายในกองทัพแล้ว ผู้นำทางทหารเหล่านั้นจะต้องมียุทธศาสตร์ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการปฏิบัติราชการของกระทรวงกลาโหม เพื่อพัฒนากองทัพให้มีขีดความสามารถที่หลากหลาย พึ่งพาตนเองได้ สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกประเภททุกสถานการณ์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถนำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปถ่ายทอดต่อสาธารณชนโดยทั่วไป เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคล หน่วยงาน สังคม และประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงเศรษฐกิจ-สังคม ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้ยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนของโครงการพัฒนา ตามพระราชดำริ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในเชิงเปรียบเทียบ

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบของภาวะผู้นำเชิงเศรษฐกิจ-สังคมในการใช้ยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเศรษฐกิจ-สังคม และยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืน ตามโครงการพัฒนาในพระราชดำริ จะเน้น ทำการศึกษาแนวคิด วิสัยทัศน์ และข้อเสนอแนะของผู้นำจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้นำทางทหาร ผู้นำภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ผู้นำภาคการเมือง ผู้นำภาควิชาการ ผู้นำภาคธุรกิจ หรือผู้นำภาคอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการจัดทำแบบสอบถาม การวิจัยภาคสนาม ณ โครงการพัฒนาตามพระราชดำริของกองทัพบกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยจะครอบคลุมห้วงระยะเวลาระหว่างเดือน ม.ค. 2554 ถึงเดือน ธ.ค. 2556

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.4.1 ได้รับรู้ข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงเศรษฐกิจ-สังคม ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ

1.4.2 สามารถวิเคราะห์การใช้ยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนของโครงการพัฒนาตามพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4.3 สามารถวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบของภาวะผู้นำเชิงเศรษฐกิจ-สังคม ในการใช้ยุทธศาสตร์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนของโครงการพัฒนาตามพระราชดำรินอนาคตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.4.4 หน่วยงานภาครัฐสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ในการออกนโยบายสาธารณะในการพัฒนาสังคมแบบองค์รวมอย่างยั่งยืนได้

1.4.5 หน่วยงานทางวิชาการและสถาบันวิจัยต่าง ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ในอนาคต